

Diners que parlen d'ètica

Cada cop hi ha més persones que volen saber en què s'utilitzen els diners que estalvien o que inverteixen.

I valors com l'ètica i la solidaritat, associats a productes financers, es converteixen, sovint, en un bon reclam.

Malgrat tot, la banca ètica, encara està lluny de ser una realitat en el nostre país, on conviuen diverses iniciatives que busquen la manera de fer negoci respectant valors que van més enllà dels que són estrictament financers.

Un patrimoni de més de 17.500 milions de pessetes i 5.943 inversors. Aquest és el balanç que presenten la quinzena de fons d'inversió ètics i solidaris del mercat financer espanyol, segons el primer estudi realitzat pel Centre de Persona, Empresa i Societat (CEPES) de l'escola de negocis ESADE. Unes xifres que a algunes persones semblaran força importants, però que representen tan sols el 0,059% del patrimoni que aglutinen els fons d'inversió a l'estat espanyol.

I és que tot i el fort atractiu que en el mercat financer han començat a tenir valors com l'ètica i la solidaritat —convertits en excel·lents instruments de màrqueting per a algunes entitats financeres—, la banca ètica i tots els productes que porta associats —llibretes d'estalvi solidari, bons solidaris...— són encara una realitat incipient en els nostres territoris, impulsada des del món associatiu i cooperatiu, però en el qual la banca tradicional també busca un espai propi.

“Els fons d'inversió són un instrument”, assenyala Oriol Alsina, coordinador internacional de l'associació per al Finançament Ètic i Solidari (FETS), “però només estan referits a la borsa i són un instrument limitat, ja que a borsa només cotitzen les grans empreses. Mentre que en banca ètica t'assegures que cada pesseta que les persones estalvien s'utilitzarà èticament”.

L'origen d'aquest fenomen es localitza als Estats Units, on durant els anys se-

tanta successius escàndols de corrupció en què incorregueren conegudes empreses i institucions generaren una progressiva pèrdua de confiança en la ciutadania. Diversos col·lectius nord-americans començaren a prendre consciència de la importància de controlar la destinació dels seus estalvis. Els grups d'oposició a la guerra del Vietnam descobriren que els seus diners havien estat invertits en empreses de venda d'armes, i diverses associacions mèdiques s'adonaren que posseïen títols d'empreses de tabac. Es començà a parlar d'inversions acceptables des d'un punt de vista ètic.

Segons Josep M. Lozano, director del CEPES, es tracta de “traslladar a les empreses un missatge de transparència. Que sàpiguen que no són valorades només pels resultats econòmics, sinó també per la manera com integren societat, mediambient i empresa”. Per a Lozano és simptomàtic, per exemple, que Inditex, propietària de marques com Zara o Massimo Dutti, es preocupés de crear de manera paral·lela a la seva sortida a borsa un departament de Responsabilitat Social, “perquè no es podia permetre tenir un disgust”, i que les grans consultores estiguin creant departaments similars per assessorar les empreses.

La principal diferència entre la banca tradicional i la banca ètica està en el que inverteixen els seus excedents. Mentre la primera inverteix sense tenir en compte les preferències del client i per-

La banca ètica permet al client controlar les seves inversions i evitar determinades activitats econòmiques

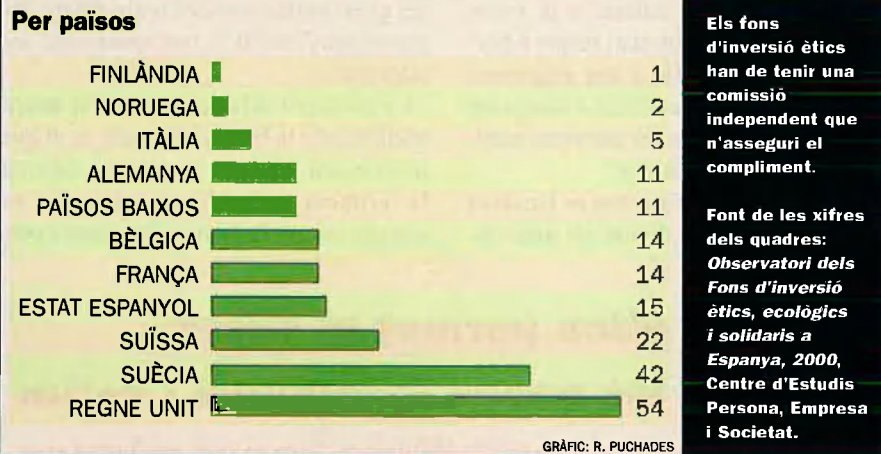
RAFA GIL

Dades corresponents a l'any 2000

	Patrimoni (milers d'euros)	Subscriptors
BCH SOLIDARIDAD, FIM	11.872	568
BNP FONDO DE SOLIDARIDAD, FIM	7.979	205
FONCAIXA COOPERACIÓN FIM	13.727	994
FONDO ÉTICO, FIM	10.121	331
FONDO SOLIDARIO PRO-UNICEF, FIM	19.059	1.995
RENTA 4 ECOFONDO FIM	4.117	189
SANTANDER SOLIDARIO, FIM	6.483	132
AHORRO CORPORACIÓN ARCO IRIS, FIM	6.442	572
BANKPYME GREEN FUND.	5.930	685
DB ECOINVEST, FIM	3.978	97
BBVA SOLIDARIDAD, FIM	9.502	82
CAIXA CATALUNYA SOLIDARI, FIM	3.173	71
EL MONTE SOLIDARIO, FIM	3.338	22
TOTAL	105.721	5.943

GRÀFIC: R. PUCHADES

Per països

GRÀFIC: R. PUCHADES

Els fons d'inversió ètics han de tenir una comissió independent que n'asseguri el compliment.

Font de les xifres dels quadres: Observatori dels Fons d'inversió ètics, ecològics i solidaris a Espanya, 2000, Centre d'Estudió Persona, Empresa i Societat.

seguint com a primer objectiu el benefici, la banca ètica permet al client controlar les seves inversions i evitar determinades activitats econòmiques considerades no ètiques: posem per cas, la fabricació i venda d'armament. Alhora destina els recursos captats per potenciar empreses socialment i ecològicament responsables: per exemple, companyies que impulsin les energies renovables o que treballin en la inserció laboral de persones amb dificultats.

Es tracta d'un procés de sensibilització que a Catalunya, el País Valencià i les Balears és encara força incipient, i davant el qual les entitats financeres "estan reaccionant d'una manera molt previsible", segons Oriol Alsina, "treient al mercat fons d'inversió que, de vegades, no són ètics, sinó solidaris, perquè els pot suposar una quota de mercat". Diferenciar entre uns i altres productes és clau, ja que "paraules com ètic i solidari són molt denses i atractives, però aquí no segueixen les mateixes regles. És molt menys exigent, en aquest cas, ser solidari que ètic", adverteix Josep M. Lozano.

Ètics o solidaris? Perquè un fons d'inversió pugui ser considerat ètic ha de tenir una comissió independent que assegurï que els valors ètics que el fons declara es compleixin. Un fons ètic no inverteix a tot arreu, sinó que hi ha un control. En canvi, en un fons solidari no hi ha un control de les inversions. En la seva cistella de valors hi entra qualsevol empresa del mercat, i la solidaritat consisteix a destinar un percentatge de la comissió de gestió a una o diverses organitzacions no governamentals.

Segons l'estudi de CEPES, al mercat financer espanyol hi ha actualment dotze fons ètics, dels quals cinc són específicament fons ecològics, i tres, fons estrictament solidaris. Des de FETS, Oriol Alsina creu que la classificació és excessivament generosa. "Veritablement ètics són menys, perquè que tinguin una bona investigació només són dos o tres. Hi ha fons que es declaren ètics i quan es mira qui fa la investigació ètica, diuen que la realitza la pròpia entitat. Home! Hi ha d'haver-hi més garanties. Als comitès ètics hi ha d'haver persones

que sàpiguen de drets humans, d'armament..., no només de gestió de fons.”

Si atenem aquests criteris, entre els fons d'inversió ètics més fiables hi hauria el gestionat per Morgan Stanley (Fondo Ético), que encarrega a l'associació Investigación Ética estudis sobre la responsabilitat social de les empreses espanyoles i per a empreses internacionals compra informació al centre d'investigació EIRIS de la Gran Bretanya. I també el que gestiona Renta 4 (Renta 4 EcoFondo), que encarrega la investigació ètica a Fundación Ecología y Desarrollo.

Malgrat tot, les contradiccions són força habituals. Posem el cas del fons ètic de Morgan Stanley, que adopta com a criteri positiu el d'invertir en empreses respectuoses amb el medi ambient, entre les quals hi ha Novartis, una companyia durant anys força contestada socialment per la seva activitat en l'àmbit dels transgènics. També és cert que aquest va ser l'únic fons que va desinvertir de Telefónica quan va esclatar l'escàndol de les *stock options* que havien cobrat els seus alts directius. Una inversió que es va reprendre sis mesos després.

Però els fons d'inversió ètics o solidaris són solament una petita mostra del que pretén ser la banca ètica, encara per acabar de formular als Països Catalans. L'objectiu, segons les diverses associacions implicades, seria que les entitats financeres no només es dedicassin a treure al mercat productes puntuals sinó que assumissin en la seva gestió diària criteris ètics, per exemple, en la concessió de crèdits. “Fins i tot els pobres poden tornar interessos”, assegura Oriol Alsina, de FETS, “el problema és que molts d'ells no tenen les garanties patrimonials que demanen bancs i caixes”.

Les caixes, el primer pas. “No serà aquesta una oportunitat de futur per a les caixes d'estalvi?”, es pregunta Josep M. Lozano. De moment, la que ha tingut

una actuació més decidida ha estat Caixa Catalunya que, a través de la Fundació Un Sol Món, ha obert una línia de microcrèdit de 500 milions de pessetes per fomentar l'economia social i donar préstecs sense gaires garanties.

Però també hi ha altres iniciatives a destacar. A les Balears, Caixa Pollença fa un any i mig va posar en marxa una llibreta ètica, que el desembre del 1999 disposava de 313 clients, amb uns dipòsits de 153 milions de pessetes. El mecanisme és el següent: el client cedeix la meitat dels interessos perquè es donin subvencions de caràcter ètic, i el capital que té el client dipositat en l'entitat, Caixa Pollença, l'utilitza per donar crèdits amb condicions assequibles.

Les inversions que s'han de fer, les decideix un comitè format per Càritas Diocesana, la Fundació Deixalles i la Fundació Guillem Cifre, lligada a l'entitat d'estalvi. Martí Rotger, responsable d'estalvi ètic de Caixa Pollença, assegura que els clients “han passat d'una situació de col·laboració puntual i anònim a voler saber què es fa amb els seus diners”. Rotger reconeix que el marge financer de l'entitat en aquests productes és molt petit i que es tracta d'un “sacrifici financer per un projecte amb valor ètic. No som entitats solidàries *per se*. La nostra ha de ser una implicació financera, al més avantatjosa possible per a projectes ètics, aplicant els nostres coneixements en el maneig del diner”.

També al País Valencià podem trobar situacions similars. Fa escassament dos mesos, l'associació Enclau –creada per les ONG Atelier, Ingeniería Sin Fronteras, Iuna i Cerai– presentava una llibreta i un dipòsit d'estalvi solidari a partir d'un acord amb Caixa Popular. “Hi ha gent cansada dels sistemes tradicionals de la banca, amb beneficis enormes...”, assenyala Ivan Cuesta, membre d'Enclau, “i estan disposats a optar per altres sistemes que no vagin a finançar empreses com Telefónica o Endesa, amb ac-

tuacions molt discutibles en països en via de desenvolupament”.

Aquesta línia de productes funciona de manera similar a l'anterior. Dels interessos anuals, el client cedeix un mínim del 50% a Enclau, que utilitza els diners per donar suport a diferents projectes o a activitats de sensibilització. D'altra banda, tots els diners recollits en dipòsit o en llibreta conformen un fons de crèdit per a projectes de desenvolupament.

Ivan Cuesta reconeix que el procés de captació de clients va lent “sobretot perquè és difícil d'explicar. Hi ha certa desconfiança”. La transparència és la condició *sine quanon* perquè aquests projectes quallin. “Estem dient: hem de saber on van els nostres estalvis però si no podem assegurar aquesta informació doncs no s'ho creuran”, adverteix Cuesta, “és complicat perquè hi ha unes lleis molt estrictes en informació bancària. Estem d'acord que hi hagi una certa confidencialitat pel que fa als clients, però les entitats han de ser molt més transparents sobre quin tipus d'empreses o activitats financien”.

També hi ha una certa descoordinació entre les diverses iniciatives. Potser per això encara no s'ha creat a casa nostra un model de banca ètica, així com ja existeix a països com França, Anglaterra i Itàlia. “L'objectiu de la banca ètica és que tinguem en compte no només el màxim benefici, sinó tota una sèrie de valors compartits i que, per exemple, a Anglaterra estan molt treballats. Aquí encara falta una mica de consens”, explica Oriol Alsina, “l'ètica no és la mateixa en qualsevol país i també és lògic que cada societat tingui uns criteris propis. Podríem agafar una sucursal d'un banc ètic de fora i portar-la aquí. Però creiem que és molt més lògic que un banc ètic aparegui des d'una sèrie d'organitzacions que treballen sobre el territori”.

Barbara Amorós

El procés de captació de clients va lent, sobretot perquè és difícil d'explicar. La transparència és la condició 'sine quanon' perquè els projectes quallin finalment